

Cyflwyniad

Mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn ystyried cwynion bod aelodau awdurdodau lleol yng Nghymru wedi gweithredu'n groes i'r Cod Ymddygiad. Mae'r Ombwdsmon yn ymchwilio i gwynion o'r fath o dan ddarpariaethau Rhan III Deddf Llywodraeth Leol 2000 a'r Gorchmynion perthnasol a wneir gan Gymulliad Cenedlaethol Cymru o dan y Ddeddf.

Pan fydd yr Ombwdsmon yn penderfynu y dylid ymchwilio i gŵyn, mae yna bedwar canfyddiad, sydd wedi'u nodi yn adran 69 Deddf Llywodraeth Leol 2000, y gall yr Ombwdsmon eu datgan:

- a) nad oes tystiolaeth bod unrhyw achos o weithredu'n groes i god ymddygiad yr awdurdod;
- b) nad oes angen cymryd unrhyw gamau mewn cysylltiad i'r materion a fu'n destun i'r ymchwiliad;
- c) bod angen cyfeirio'r mater i swyddog monitro'r awdurdod, i'w ystyried gan y pwyllgor safonau;
- d) (ch) bod angen cyfeirio'r mater i Lywydd Panel Dyfarnu Cymru ar gyfer dyfarniad gan dribiwnlys (mae hyn yn digwydd mewn achosion mwy difrifol fel arfer).

Yn amgylchiadau (c) a (d) uchod, mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon gyflwyno adroddiad am yr ymchwiliad i'r pwyllgor safonau neu dribiwnlys Panel Dyfarnu Cymru, yna byddant hwy'n ystyried y dystiolaeth a ganfuwyd gan yr Ombwdsmon, ynghyd ag unrhyw amddiffyniad a gyflwynir gan yr aelod dan sylw. Hwyl hefyd fydd yn penderfynu a oes achos o weithredu'n groes i'r Cod ai peidio, ac os oes, pa gosb (os o gwbl) y dylid ei chyflwyno.

Mae'r Llyfr Achosion Cod Ymddygiad yn cynnwys crynodebau o'r adroddiadau hynny lle cafwyd un o'r canfyddiadau wedi'u gosod allan uchod. Er hynny, yn achos canfyddiadau (c) a (d), bydd y Coflyfr Cod Ymddygiad ond yn cynnwys crynodebau'r achosion hynny y mae gwrandawiadau wedi'u cynnal gan y pwyllgor safonau neu Banel Dyfarnu Cymru, a bod canlyniad y gwrandawriad hwnnw'n hysbys. Mae'r rhifyn hwn yn adrodd ar y cyfnod Gorffennaf i Fedi 2019.

Coflyfr

Y Cod Ymddygiad

Cynnwys

Dim tystiolaeth o dorri'r cod.....	3
Nid oes angen gweithredu.....	4
Cyfeiriwyd at Bwyllgor Safonau.....	5
Cyfeiriwyd at Banel Dyfarnu Cymru.....	6

Crynodebau Achosion

Dim tystiolaeth o dorri'r Cod

Cyngor Cymuned Parc Caia – Datgelu a chofrestru buddiannau

Rhif Achos: 201805133 – Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Gorffennaf 2019

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn bod Aelod ("yr Aelod") o Gyngor Cymuned Parc Caia ("y Cyngor") wedi torri'r Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau, ym mis Hydref 2019, pan gyflwynasant gais am arian ar gyfer prosiect cymunedol. Roedd y gŵyn yn honni bod gan yr aelod fuddiant yn erbyn cyngor y Clerc a oedd yn fwy na chyfyngiad cytunedig y Cyngor. Honnwyd y gall ymddygiad yr Aelod ddwyn anfri ar y Cyngor.

Sefydlodd yr ymchwiliad fod y Clerc wedi cynghori y gallai'r Cyngor ystyried cais am arian a oedd yn fwy na'r uchafswm cytunedig. Datgelodd yr aelod fuddiant ac nid oedd dim tystiolaeth ei fod yn ceisio dylanwadu ar y broses penderfyniadau. Felly, canfu'r Ombwdsmon nad oedd dim tystiolaeth bod yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad.

Cyngor Sir Powys – Atebolrwydd a bod yn agored

Rhif Achos: 201803272 – Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Awst 2019

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn bod Aelod ("yr Aelod") o Gyngor Sir Powys ("y Cyngor") wedi torri'r Cod Ymddygiad ("y Cod") o ran cysylltiad cyflenwadau dŵr ei ddau eiddo ac ynghylch ei weithredoedd sy'n ymwneud â'i safle carafanau.

Dechreuwyd ymchwiliad i ystyried a oedd yr Aelod wedi torri rhan o'r cod sy'n ymwneud ag anfri. Cafwyd copïau o ddogfennau perthnasol a rhannwyd y dystiolaeth a ganfuwyd gan yr ymchwiliad gyda'r aelod, cyn iddo gael ei gyfsweld yn ffurfiol.

Penderfynodd yr Ombwdsmon nad oedd dim tystiolaeth i awgrymu bod yr Aelod wedi torri'r Cod ymddygiad.

Cyngor Sir Dinbych – Hybu cydraddoldeb a pharch

Rhif Achos: 201900044 – Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Awst 2019

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn am Aelod ("yr Aelod") o Gyngor Sir Dinbych ("y Cyngor"). Honnwyd y bu ymddygiad yr Aelod yn amhriodol ac amharchus ac wedi torri'r Cod Ymddygiad.

Yn ystod yr ymchwiliad, darparwyd gwybodaeth gan bartion perthnasol gan gynnwys yr Achwynwr, a'r Swyddog Monitro.

Canfu'r Ombwdsmon nad oed dim tystiolaeth i gefnogi'r pryderon a godwyd, a chanfu nad oed dim tystiolaeth o dorri'r Cod Ymddygiad.

Cyngor Tref Prestatyn – Hybu cydraddoldeb a pharch

Rhif Achos: 201900045 – Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Awst 2019

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn am Aelod ("yr Aelod") o Gyngor Tref Prestatyn ("y Cyngor"). Honnwyd y bu ymddygiad yr Aelod yn amhriodol ac amharchus ac wedi torri'r Cod Ymddygiad.

Yn ystod yr ymchwiliad, darparwyd gwybodaeth gan bartion perthnasol gan gynnwys yr Achwynwr, a'r Swyddog Monitro.

Canfu'r Ombwdsmon nad oed dim tystiolaeth i gefnogi'r pryderon a godwyd, a chanfu nad oed dim tystiolaeth o dorri'r Cod Ymddygiad.

Cyngor Cymuned Sili a Larnog – Dyletswydd i gynnal y gyfraith
Rhif Achos: 201900025 – Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Medi 2019

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn bod Aelod (“yr Aelod”) o Gyngor Cymuned Sili a Larnog (“y Cyngor”) wedi torri’r Cod Ymddygiad pan honnwyd iddo ymosod yn gorfforol ar rywun.

Gohiriwyd ymchwiliad yr Ombwdsmon hyd nes y ceir canlyniad erlyniad troseddol a wnaed yn erbyn yr Aelod, a oedd yn ymwneud â’r digwyddiad. Clywyd yr achos gan y Llys Ynadon; ni chafwyd unrhyw dystiolaeth uniongyrchol gan dyst i gefnogi’r digwyddiad honedig a chanfu’r aelod yn ddiuog. Gan hynny, roedd yr Ombwdsmon o’r farn nad oedd y dystiolaeth yn awgrymu bod yr aelod wedi torri’r Cod Ymddygiad yn yr achos hwn. Canfu’r Ombwdsmon, o dan adran a69(4)(a) o’r Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, nad oedd dystiolaeth bod yr Aelod wedi methu â chydymffurfio â’r Cod.

Nid oes angen gweithredu

Cyngor Tref Llandrindod – Hybu cydraddoldeb a pharch
Rhif Achos: 201803394 – Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Gorffennaf 2019

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn bod Aelod (“yr Aelod”) o Gyngor Tref Llandrindod (“y Cyngor”) wedi cyrchu cyfrifiadur y Cyngor yn amhriodol, wedi cuddio gwybodaeth o’r cyfrifiadur oddi wrth y Cyngor ac wedi methu â datgelu buddiant personol a niweidiol mewn materion dan ystyriaeth y Cyngor. Honnwyd hefyd bod yr aelod wedi defnyddio ymddygiad bwlio tuag at y Clerc mewn dau gyfarfod, yn benodol.

Ystyriodd yr Ombwdsmon a oedd yr Aelod wedi torri paragraffau 4(b) a (c), 5(b), 7(a), 11 a 14 y Cod Ymddygiad. Cafwyd copiau o ddogfennau perthnasol, gan gynnwys cofnodion cymeradwy’r ddau gyfarfod, a chynhaliwyd cyfweiliadau dros y ffon gyda thystion perthnasol. Rhannwyd y dystiolaeth a ganfuwyd gan yr ymchwiliad gyda’r aelod, cyn iddo gael ei gyfweld yn ffurfiol.

Canfu’r ymchwiliad nad oedd y dystiolaeth yn awgrymu bod yr Aelod wedi ymddwyn mewn modd bwlio, wedi atal y Cyngor rhag cyrchu gwybodaeth yr oedd ganddo hawl iddi neu wedi defnyddio ei safle’n anwedus. Roedd gan yr aelod hawl i wneud sylwadau ar faterion sy’n ymwneud â’r Cyngor ac roedd ganddo resymau dilys dros ei weithredoedd.

Canfu’r ymchwiliad dystiolaeth bod yr Aelod wedi methu â dangos parch ac ystyriaeth at y Clerc yn ystod un cyfarfod, a’i fod wedi methu â chymryd camau priodol o ran buddiant personol a niweidiol. Serch hynny, bu’r Aelod yn ymddwyn yn ddiwyll ac er budd orau’r Cyngor. Yn ychwanegol, dangosodd lefel rhesymol o fyfyrddod personol ers adeg y digwyddiadau. O ganlyniad, canfu’r Ombwdsmon nad oedd angen cymryd unrhyw gamau o ran y materion yr ymchwiliwyd iddynt.

Cyngor Tref Pen-y-bont ar Ogwr – Datgelu a chofrestru buddiannau
Rhif Achos: 201707582 - Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Medi 2019

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn am aelod (“yr Aelod”) o Gyngor Tref Pen-y-Bont ar Ogwr (“y Cyngor”). Honnwyd bod yr Aelod wedi methu â datgelu buddiant personol a niweidiol yn ystod cyfarfod y Cyngor a’i fod wedi parhau i gymryd rhan mewn trafodaethau yn ymwneud â’r mater hwnnw. Yn ychwanegol, honnwyd bod yr Aelod wedi methu â dangos parch ac ystyriaeth yn ystod y cyfarfod ac wedi ymddwyn fel bwli tuag at Glerc y Cyngor.

Yn ystod yr ymchwiliad, darparwyd gwybodaeth gan bartion perthnasol gan gynnwys yr Achwynwr, a’r Cyngor.

Canfu'r Ombwdsmon bod y dystiolaeth yn awgrymu bod yr Aelod wedi methu â datgan yn briodol, yn ystod cyfarfod y Cyngor, fod ganddo fuddiant personol a niweidiol. Yn ychwanegol, roedd gweithredoedd yr aelod o ran ei fethiant i adael yr ystafell a gwneud sylwadau hefyd yn awgrymu methiant i gydymffurfio â darpariaethau perthnasol y Cod. Ymhellach, penderfynodd yr Ombwdsmon bod y dystiolaeth yn awgrymu bod yr Aelod wedi methu â dangos parch ac ystyriaeth at y Clerc yn ystod y cyfarfod hwnnw.

Wrth benderfynu pa gamau i'w cymryd, ystyriodd yr Ombwdsmon yr arfer o ddatgelu buddiannau o fewn y Cyngor ar yr adeg berthnasol, y lleddfiad a ddarparodd yr Aelod a thystiolaeth ddiweddar a oedd yn cadarnhau gwelliant sylweddol ym mherthnasoedd gwaith y Cyngor. Daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad na fyddai mynd â materion ymhellach er budd y cyhoedd ac na ddylid cymryd camau o ran y materion yr ymchwiliwyd iddynt.

[Cyngor Tref Pen y bont ar Ogwr – Datgelu a chofrestru buddiannau Rhif Achos: 201707583 - Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Medi 2019](#)

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn am aelod ("yr Aelod") o Gyngor Tref Pen-y-Bont ar Ogwr ("y Cyngor"). Honnwyd bod yr Aelod wedi methu â datgelu buddiant personol a niweidiol yn ystod cyfarfod y Cyngor a'i fod wedi parhau i gymryd rhan mewn trafodaethau yn ymwneud â'r mater hwnnw. Yn ychwanegol, honnwyd bod yr Aelod wedi defnyddio ei safle'n amhriodol mewn ymgais i ennill mantais iddo'i hun neu i'w gydnabod personol.

Yn ystod yr ymchwiliad, darparwyd gwybodaeth gan bartïon perthnasol gan gynnwys yr Achwynwr, a'r Cyngor.

Canfu'r Ombwdsmon bod y dystiolaeth yn awgrymu bod yr Aelod wedi methu â datgan yn briodol, yn ystod cyfarfod y Cyngor, fod ganddo fuddiant personol a niweidiol. Yn ychwanegol, roedd gweithredoedd yr aelod o ran ei fethiant i adael yr ystafell a gwneud sylwadau hefyd yn awgrymu methiant i gydymffurfio â darpariaethau perthnasol y Cod. Fodd bynnag, ni pherswadiwyd yr Ombwdsmon fod y dystiolaeth yn awgrymu bod yr aelod wedi defnyddio ei safle mewn ymgais i ennill mantais, fel yr awgrymwyd.

Wrth benderfynu pa gamau i'w cymryd, ystyriodd yr Ombwdsmon yr arfer o ddatgelu buddiannau o fewn y Cyngor ar yr adeg berthnasol a'r lleddfiad a ddarparodd yr Aelod. Daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad na fyddai mynd â materion ymhellach er budd y cyhoedd ac na ddylid cymryd unrhyw gamau o ran y materion yr ymchwiliwyd iddynt.

[Cyngor Cymuned Trefeurig - Datgelu a chofrestru buddiannau Rhif Achos: 201806748 - Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Medi 2019](#)

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn bod Aelod ("yr Aelod") o Gyngor Cymuned Trefeurig ("y Cyngor") wedi torri'r Cod Ymddygiad. Honnwyd bod yr Aelod, yn ystod trafodaeth am gais cynllunio ar gyfer datblygiad lleol, wedi methu â datgan buddiant yn y mater.

Yn ystod yr ymchwiliad, darparwyd gwybodaeth gan bartïon perthnasol gan gynnwys yr achwynwr a Chlerc y Cyngor.

Canfu'r Ombwdsmon nad oedd angen gweithredu o ran y materion yr ymchwiliwyd iddynt.

Cyfeiriwyd at Bwyllgor Safonau

[Cyngor Tref Prestatyn – Hybu cydraddoldeb a pharch Rhif Achos: 201700947 - Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Gorffennaf 2019](#)

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn y gallai Aelod ("yr Aelod") o Gyngor Tref Prestatyn ("y Cyngor") fod wedi defnyddio ymddygiad bygythiol a difriol tuag at gyd-aelod y Cyngor ac wedi ymddwyn mewn modd ymosodol a wrthdrawiadol mewn dau gyfarfod y Cyngor ym mis Tachwedd 2016 a Mai 2017.

Cafodd yr Ombwdsmon wybodaeth berthnasol am y mater gan y Cyngor a bu'n cyfweld â sawl tyst. Cafodd yr Aelod ei gyfweld a darparodd ei ymateb i'r gŵyn. Canfu'r Ombwdsmon bod tystiolaeth i awgrymu y gallai'r Aelod fod wedi torri'r Cod Ymddygiad a chyfeiriodd y mater i ystyriaeth Pwyllgor Safonau'r Cyngor.

Penderfynodd y Pwyllgor Safonau fod yr Aelod wedi methu â dangos parch ac ystyriaeth at Swyddogion Heddlu a oedd yn bresennol yn y cyfarfod ym mis Tachwedd 2016 a thuag at ei gyd-aelod yn y cyfarfod ym mis Mai 2017. Yn ogystal, canfu'r Pwyllgor Safonau y gellid ymddygiad yr Aelod yn ystod y ddau gyfarfod ddwyn anfri ar y Cyngor.

Penderfynodd y Pwyllgor Safonau, ar sail y canfyddiadau, y dylid gwahardd yr aelod o'r swyddfa'r Cyngor am gyfnod o bedair mis.

[Cyngor Tref Castell-nedd - Hybu cydraddoldeb a pharch](#)

[Rhif Achos: 201700947 - Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Gorffennaf 2019](#)

Ar 21 Mawrth 2018, derbyniais gŵyn bod aelod ("yr Aelod") o Gyngor Tref Castell-nedd ("y Cyngor") wedi methu ag ufuddhau i'r Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau'r Cyngor. Honnwyd bod yr aelod wedi gwneud sylwadau bod un o breswylwyr Castell-nell wedi haeddu cael ei lofruddio.

Canfu'r ymchwiliad bod sylwadau digymell yr Aelod am y dioddefwr yn amharchus a chas a, er ei bod efallai'n farn breifat yr Aelod, nid oedd rheswm dros ei mynegi'n gyhoeddus. Yng ngoleuni effaith sylwadau'r Aelod ar ddinasyddion Cyngor Tref Castell-nedd, nifer ohonynt sydd o'r farn nad yw'r Aelod bellach yn gynrychiolydd addas, a'r effaith ar enw da'r Cyngor Tref ei hun, daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad y gallai'r aelod fod wedi torri paragraffau 6(1)(a) o'r Cod Ymddygiad.

Penderfynodd yr Ombwdsmon y dylid cyfeirio'r mater at Swyddog Monitro Cyngor Bwrdeistref Siriol Castell-nedd Port Talbot i'w ystyried gan Bwyllgor Safonau'r Cyngor hwnnw. Canfu'r Pwyllgor Safonau bod yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad a chafodd ei gwahardd am bedair mis.

Cyfeiriwyd at Banel Dyfarnu Cymru

[Cyngor Cymuned Mathern - Hybu cydraddoldeb a pharch](#)

[Rhif Achos: 201802799 - Cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Gorffennaf 2019](#)

Yn ystod gwrandawriad cyhoeddus a gynhaliwyd gan Banel Dyfarnu Cymru ar 19 Gorffennaf 2018, cafodd datganiad a llythyr dilynol ei wneud gan aelod o Gyngor Cymuned Mathern ("yr Aelod") at y Panel Dyfarnu. Roedd y datganiad a'r llythyr yn cynnwys iaith a oedd yr un fath neu iaith a oedd yn debyg i'r hyn yr oedd y Panel Dyfarnu wedi'i gynghori y byddai'n gyfystyr â thorri'r Cod Ymddygiad.

Penderfynodd yr Ombwdsmon ymchwilio i ganfod a oedd gweithredoedd yr Aelod yn gyfystyr â thorri paragraff 6 (1) (a) o'r Cod Ymddygiad ar y sail bod y mater wedi dod i'w sylw o ganlyniad i'r ymchwiliad a oedd yn cael ei glywed gan Banel Dyfarnu Cymru ar 19 Gorffennaf.

Roedd yr Ombwdsmon o'r farn y byddai rhywun rhesymol yn dod i'r casgliad bod gweithredoedd yr Aelod yn effeithio ar enw da o ran Swyddfa'r Aelod a'r Awdurdod y mae'n aelod ohono, ac y gallent fod yn gyfystyr â thorri paragraff 6 (1) (a) o'r Cod Ymddygiad. Roedd yr Ombwdsmon hefyd o'r farn y byddai cyfyngu hawl yr Aelod i ryddid mynegiant o dan erthygl 10 o'r Ddeddf Hawliau Dynol yn angenrheidiol er mwyn amddiffyn hawliau a buddiannau eraill.

Cyfeiriodd yr Ombwdsmon y mater at Banel Dyfarnu Cymru. Fodd bynnag, ar 17 Gorffennaf 2019, penderfynodd y Panel Dyfarnu na ddaeth y mater i sylw'r Ombwdsmon o ganlyniad i'r ymchwiliad a glywyd ar 19 Gorffennaf 2018, gan i'r ymchwiliad hwnnw ddod i ben ar 20 Rhagfyr 2017 (pan gyfeiriwyd y mater at Banel Dyfarnu Cymru). Felly penderfynodd na fyddai'n ystyried yr achos. Ni chymerwyd unrhyw gamau pellach.